

Bilde: European Commission

EU Green Deal

Hva er Europas nye grønne vekststrategi?

av Tina Melfjord og Andreas Knutson

16. april 2020

Da den nye Europakommisjonen med kommisjonspresident Ursula von der Leyen i spissen, troppet på 1. desember 2019, var det med ambisjoner om å lansere en ny, ambisiøs plan for hvordan EU skal takle klimaendringene, og sørge for håndfaste og effektive resultater før det er for sent. [EUs «Green Deal»](#) ble lansert rett før jul, og med det har EU satt seg **et mål om å være klimanøytral innen 2050**. For å nå dette målet kommer Europakommisjonen til å foreslå en rekke strategier, lover og tiltak som del av pakken Green Deal. De har også lagt frem en tidslinje for når de ulike strategiene vil bli lagt frem.

Rapporten vil gå gjennom hva Green Deal er og forsøker å oppnå, samt hvordan planen skal finansieres. I tillegg har vi sett på hva planen kan bety for Nord-Norge, utfra det vi vet om Green Deal nå.

Innhold

1. Hva er Green Deal?.....	2
2. Omstilling av mange sektorer	4
3. Hvordan gjennomføre Green Deal?	9
4. Hva kan Green Deal bety for Nord-Norge?	12
5. Tidslinje for utviklingen av Green Deal.....	15

North Norway European Office
24 Av. Palmerston, B-1000 Brussel

Phone +32 471 52 02 68
northnorway.org

Nordland
FYLKESKOMMUNE

Troms og Finnmark fylkeskommune
Romssa ja Finnmarkku fylkkagielda
Tromssan ja Finmarkun fylkinkomuuni

1. Hva er Green Deal?

Green Deal er en ambisiøs plan som tar sikte på å gjøre det mulig for europeisk befolkning og bedrifter å tjene på et bærekraftig grønt skifte, samtidig som man oppnår målet om å være klimanøytral innen 2050. EU fokuserer på at skiftet skal handle om å forbedre hverdagen til europeere og samtidig sørge for økonomisk vekst gjennom nye, grønne produkter og markeder.

Investeringer i grønn teknologi, bærekraftige løsninger og nye næringer vil støtte arbeidet mot å nå Green Deal sine målsetninger.

Bærekraftig utvikling skal bli en del av alle politikkområder i EU. Dette betyr at dagens politikk som berører det grønne skiftet enten må byttes ut eller oppdateres, og ny politikk vil bli utarbeidet under Green Deal-paraplyen. EU vil også se på lovverk og regelverk som i dag er til hindring for å gjennomføre planen. Blant regelverk som skal vurderes er statsstøtteregelverket. Det har vært fremmet at det er mulig dette vil gjøres litt rundere i visse sektorer. Akkurat hvilke vet vi ikke ennå.

Europakommisjonen vil også legge frem forslag til en europeisk klimalov innen mars 2020. Denne loven skal juridisk forankre EUs mål om å være klimanøytral innen 2050, og blir den første europeiske klimaloven. Å lovfeste klimamålene til EU vil gjøre at medlemsland og politikkkutforming vil være bundet av loven.

I tillegg vil digitalisering, sirkulærøkonomi, grønn energi og støtte av regioner og kommuner bli viktig. En klimapakt som skal lanseres senere i år, vil søke å øke samhandlingen mellom EU og samfunnet innenfor klima. Å øke forståelsen for truslene og utfordringene som følger med klimaforandringene og legge rette til deling av informasjon og erfaring er et av målene gjennom pakten. I tillegg vil det å legge til rette for lokale initiativ og kapasitetsbygging være en del av klimapakten.

EU vil legge frem og vedta strategier, handlingsplaner og lovverk for å legge til rette for gjennomføringen av målene.

1.1. Siste nytt i utviklingen av Green Deal

Planen var at Europakommisjonen allerede fra mars av ville starte på sin svært ambisiøse plan for fremlegging av tiltak og strategier. De første forslagene kom da, fra industristrategi til forslag til klimalov. Mye har imidlertid endret seg siden da, og det er mye som er satt på vent på grunn av situasjonen rundt corona-viruset.

Det har kommet lekkasjer om at en rekke av tiltakene forventes å bli, eller vil bli forsinket. Vi forventer å få oppdatert og sikker informasjon på dette snart, men til nå ser det til at en rekke av de blir utsatt til 2021. EUs langtidsbudsjett henger også tett sammen med dette. Det kroatisk formannskapet av Rådet har måtte fokusere på å håndtere dagens situasjon, og forhandlingene om budsjettet er derfor satt på vent. Man antar at det er det tyske formannskapet, som trår på 1. juli, som vil få i oppgave å få forhandlingene i havn i tide. Man ser likevel at det allerede påvirker EU-programmene, og man forventer at disse også vil bli forsinket. Hva det vil bety for Horisont 2020 fra 2021 for eksempel, vet vi ikke ennå.

Green Deal vil bestå av en rekke tiltak innenfor:

- Ren energi
- Bygg og renovasjon
- Bærekraftig Industri
- Bærekraftig mobilitet
- Biomangfold
- Bærekraftig matproduksjon
- Null forurensing

1.2 EUs nye klimalov

Med den europeiske klimaloven foreslår Europakommisjonen et rettslig bindende mål om å bli klimanøytral innen 2050. EU-institusjonene og medlemsstatene er i fellesskap forpliktet av klimaloven til å følge de tiltakene og lovendringene som medfølger Green Deal.

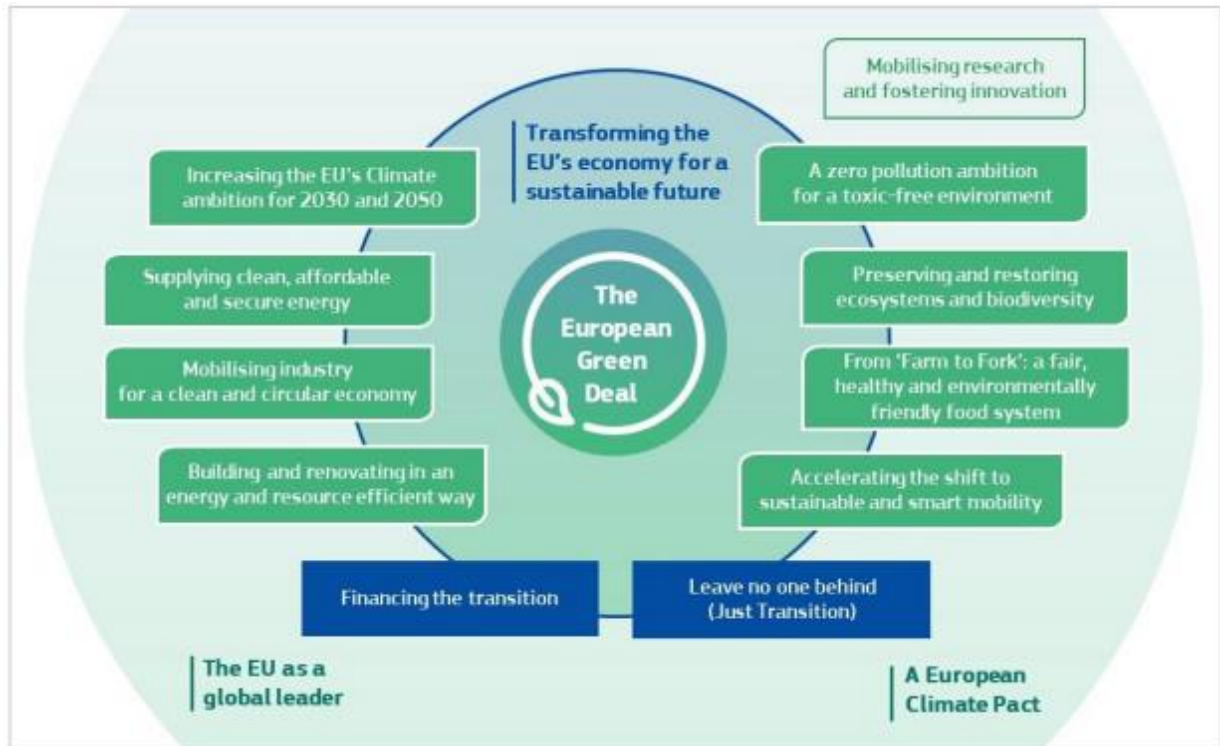
Klimaloven omfatter ordninger for å overvåke fremskritt og tilpasning av arbeidet i årene som kommer, med en tanke om at det skal kunne fungere med allerede eksisterende systemer, som for eksempel styringsprosessen for medlemslandenes nasjonale energi- og klimaplaner, regelmessige rapporter fra Det Europeiske Miljøbyrået og oppdatert vitenskapelig dokumentasjon om klimaendringer og konsekvensene av disse. Fremskrittene vil bli tatt opp til vurdering hvert femte år, i henhold til Parisavtalen.

Klimaloven skisserer også en kurs for å nå 2050-målet

- Europakommisjonen foreslår et nytt EU-mål for 2030 for reduksjonen av drivhusgassutslipp.
- EU gjennomgår og om nødvendig foreslår en revisjon av alle relevante politiske instrumenter for å oppnå ytterligere utslippsreduksjoner innen 2030.
- Europakommisjonen foreslår å fastsette en kurs for 2030-2050 for reduksjonen av drivhusgassutslipp med det formål å måle fremskritt og sikre forutsigbarhet for offentlige myndigheter, virksomheter og borgere.
- Senest i september 2023, og deretter hvert femte år, vil Europakommisjonen vurdere sammenhengen mellom EUs og medlemslandenes tiltak for å avgjøre om man vil nå målene.
- Europakommisjonen oppfordres til å gi anbefalinger til medlemslandene, hvis et medlemsland har en satsing som er uforenelig med 2050-målet, vil medlemslandene forpliktes til å ta tilstrekkelig hensyn til anbefalingene, eller redegjøre for hvorfor de unnlater å gjøre det.
- Europakommisjonen kan også vurdere tilstrekkeligheten av tiltakene og innsatsen og de tiltakene.

Medlemslandene forpliktes videre til å utvikle og gjennomføre tilpasningsstrategier for å styrke motstandsdyktigheten og minske sårbarheten overfor klimaendringenes virkninger.

2. Omstilling av mange sektorer

Green Deal vil bestå av en rekke ulike elementer som skal utgjøre den grønne skiftet i EU. EU vil endre politikk på en rekke områder for å kunne levere på målene sine, fra økonomi, industri, produksjon og forbruk, infrastruktur, transport, mat og jordbruk, konstruksjon, skatt og velferd. Hvor mye informasjon som er lagt frem på omstillingen i de ulike sektorene varierer. For eksempel er det lite konkret som er lagt frem på transport. Under finner du informasjon om hva EU planlegger innenfor de sju sektorene de har pekt ut som viktig for omstillingen.

Ren energi

Medlemslandene skal oppdatere sine nasjonale energi og klimaplaner i 2023, for å reflektere EUs ambisjoner på feltet. Målet er å redusere utslippene med 50-55 prosent innen 2030 i første omgang. Noen av målene innenfor energi er

- avkarbonisering av gasssektoren og promotering av smart integrasjon på tvers av sektorer er et av målene
- Forbedre energieffektivitet og økodesign av produkter
- Gi forbrukerne makt til å endre, og hjelpe medlemsland med å takle energifattighet
- Øke samarbeid på tvers av grenser og regioner for å dele rene energikilder bedre enn i dag

Bærekraftig industri

EU sikter mot å vedta en ny strategi for industrien, som skal støtte det grønne skiftet, gjennom å blant annet

- Støtte industrier til å modernisere og utnytte muligheter både nasjonal og globalt, og stimulere utviklingen av et nytt marked for klimanøytrale og sirkulære produkter
- Avkarbonisering og modernisering av energiintensive industrier som stål og sement
- EU vil lansere en ny «Action Plan» for sirkulærøkonomi, som vil i første omgang fokusere på tekstil-, konstruksjon-, elektronikk-, og plastsektorene
- Bedre overvåking av utslipp gjennom digitalisering

Bygg og renovasjon

- Prise energieffektive bygg bedre enn i dag, slik at de blir mer attraktive valg
- Design av bygg bør ha fokus på sirkulærøkonomi
- Økt digitalisering
- Strengere regelverk for energibruken i bygg

Nytt renovasjonsinitiativ i 2020, som vil utvikle innovative finansieringsmuligheter, promotere energieffektive investeringer i bygg, og samle renovasjonsinnsatser i store blokker for å dra nytte av stordriftsfordeler

Bærekraftig mobilitet

- Økt digitalisering – automatisert mobilitet og smarte trafikkstyringsystemer vil gjøre transport mer effektivt og renere
- Godstransport må over fra vei til vann eller bane
- Strengere regelverk på bilforurensing, for å redusere forurensing i europeiske havner, og for å forbedre luftkvaliteten i nærheten fra flyplasser

Biomangfold

På biomangfold vil EU legge frem en ny strategi, et nytt rammeverk, samt forslag for hvordan man skal få grønne europeiske byer og øke biomangfoldet også i urbane områder. I tillegg vil EU

- Legge frem ny strategi for hvordan man skal bruke mindre sprøytemidler i matproduksjon
- EU skal bidra til å øke både kvalitet og kvantitet på skogene i Europa, samt legge frem en ny strategi for planting av nye trær og gjenoppbygging av skadde eller ødelagte skoger
- Gjøre det mer attraktivt å importere varer som ikke bidrar til avskoging i andre deler av verden
- Den blå økonomien må spille en stor rolle i taklingen av klimaforandringer. Bedre ta i bruk havets ressurser, som alger og andre nye proteinkilder

Bærekraftig matproduksjon

I det nye langtidsbudsjettet for EU 2021-2027, er det lagt ned mål om at 40% av den felles landbrukspolitikken bør bidra til klimakampen. I tillegg bør 30% av det [European Maritime and Fisheries Fund \(EMFF\)](#) gå til klimamål.

- I løpet av våren 2020 vil Europakommisjonen legge frem en «Farm to Fork Strategy» for å sikre bærekraftig og rimelig mat til forbrukerne, takle klimaforandringene, beskytte miljøet, bevare biomangfoldet og øke organisk landbruk.
- Involvering av aktører for å gjøre overgangen enklere. Redusere avhengigheten, risikoen og bruken av sprøytemidler, gjødsel og antibiotika. Utvikle innovative løsninger som blant annet skal beskytte fiskerinæringen fra sykdom og skadedyr.

Null forurensing

- Ny nullforurensingsplan for å stoppe forurensing av luft, vann og jord.
- Beskytte biomangfold i hav, elver og innsjøer, redusere forurensing fra kunstige næringsstoffer gjennom «Farm to Fork»-strategien, samt redusere forurensing fra plast.
- En revidering av luftkvalitetsstandarder i tråd med WHO's retningslinjer, og tilby støtte til lokale myndigheter for å oppnå målene.
- Redusere forurensingen fra store industrianlegg, og forbedre forebygging av ulykker.
- Lansere ny strategi for et bærekraftig, giftfritt miljø. Utvikling av flere bærekraftige alternativer, strengere regler for produkter som lanseres, og økt global konkurransevne.

2.1. Industristrategi

[Europakommisjonens industristrategi](#) ble lagt frem i mars 2020. EU-kommissær for det indre markedet, Thierry Breton, uttalte at det å lykkes med det grønne og digitale skiftet, og bli selvforsynt på teknologi og kompetanse er en ny geopolitisk kontekst som vil kreve store endringer i Europa – og endringen må starte nå.

Europakommisjonens nye industristrategi skal bidra til dobbelt omstilling av industrien – både klimanøytralitet og digitalt lederskap. Samtidig legges det stor vekt på tiltak for å møte konkurransevridende virkninger av utenlandsk statsstøtte. Som ventet, ønsker Europakommisjonen å satse på strategisk grenseoverskridende prosjekter, og vektlegger hydrogen. EUs «strategiske autonomi» er et sentralt begrep, og det skal blant annet legges frem en handlingsplan for å sikre forsyningene av kritiske råvarer. Et nytt begrep er «industrial ecosystems» hvor det skal utarbeides skreddersydde verktøykasser for å gjøre industrien grønnere. Europakommisjonen vil også komme med tiltak for å modernisere og dekarbonisere energiintensiv industri.

- [En ny industripolitisk strategi](#)
- [En ny SMB-strategi](#)
- [En handlingsplan for bedre gjennomføring og håndheving av reglene for det indre marked](#)

Tiltak for å møte konkurransevridende virkninger av utenlandsk statsstøtte
I strategien understrekes det at EU ikke må være naiv når det gjelder trusler mot rettferdig konkurranse og handel. Europakommisjonen vil fullt ut bruke dagens verktøy for handelspolitiske beskyttelsestiltak. Samtidig varsles det en melding, ventet i løpet av 2020, som skal ta for seg problemer knyttet til at statseide selskap fra tredjeland, eller selskap som mottar statsstøtte fra tredjeland, vrir konkurransen i det indre markedet.

EU skal også se på hvordan man skal takle tredjelandets adgang til EUs marked for offentlige innkjøp og EU-finansiering. Et forslag til rettslig instrument om utenlandsk statsstøtte vil bli lagt fram i 2021. Europakommisjonen vil ikke vente på WTO, men arbeide parallelt innenfor WTO med å styrke de globale reglene for industristøtte og tiltak for å avhjelpe den manglende gjensidige adgangen til offentlig innkjøp i tredjeland.

I forkant av at den industripolitiske strategien ble lagt fram, sendte 15 EU-land, blant andre Sverige og Finland, en [felles uttalelse til EU-toppmøtet senere i mars](#). De understreket behovet for å beskytte det indre marked fra det de opplever som et proteksjonistisk fremstøt fra Frankrike, Tyskland og Italia om å endre EUs konkurranseregler for å tillate såkalte «European champions» eller sammenslåinger av store europeiske bedrifter. Formålet til de store medlemslandene er å gjøre EU mer konkurransedyktig globalt, særlig i møte med større ikke-europeiske statseide selskap. I industristrategien legger Europakommisjonen opp til å evaluere og om nødvendig endre EUs konkurranseregler fra 2021. Dette vil inkludere den pågående evalueringen av fusjonskontroll og av retningslinjene for statsstøtte.

Hydrogen og andre strategisk viktige satsningsområder

Europakommisjonen vil skape flere såkalte industriallianser, hvor investorer, industrien og det offentlige går sammen om å finansiere storskala prosjekter med positive ringvirkninger for hele Europa. Først ute er etableringen av en hydrogenallianse: [European Clean Hydrogen Alliance](#). Målet er å etablere denne allerede til sommeren. Hydrogen sees på som viktig for å redusere utslipp fra transportsektoren og energiintensiv industri. Det er ulike meninger om man kun skal satse på grønn hydrogen, produsert med fornybar energi, eller også blå hydrogen, produsert med gass kombinert med karbonfangst, -lagring og -bruk (CCS og CCU).

Europakommisjonen omtaler også andre områder hvor det kan være aktuelt med «industriallianser»; lavkarbonindustrier, industrielle skytjenester og plattformer, og råvarer. Et annet viktig verktøy er listen over [viktige prosjekter av felles europeisk interesse \(IPCEI\)](#). Dette er grensekryssende industriprosjekter som er unntatt vanlige regler for statsstøtte for å fremme investeringer i EU og medlemslandene. Europakommisjonen varsler at statsstøttereglene for IPCEI-er skal revideres for å bidra til at viktige prosjekter som ledes av medlemsland kan gjennomføres i tide.

I et [brev til EU](#) 9. mars fra interesseorganisasjoner for gass og stål, undertegnet av blant andre NHO, Industri Energi og Norsk olje&gass, understrekes det at CCS og CCU er viktige for å oppnå målet om klimanøytralitet og samtidig opprettholde en konkurranseutsatt europeisk industri.

«Strategisk autonomi» - kritiske råvarer, legemidler og teknologisk suverenitet
Ifølge industristrategien handler Europas «strategiske autonomi» om å redusere avhengigheten av land utenfor EU for ting vi trenger mest. Dette gjelder for eksempel kritiske materialer og teknologier, mat, infrastruktur og sikkerhet. Også tilgang til legemidler er svært viktig. I strategien vises det til Covid19-utbruddet og at Europakommisjonen vil legge fram en ny legemiddelstrategi i 2020. Den skal legge vekt på tilgjengelighet, prisgunstighet, bærekraft og forsyningsikkerhet for legemidler. En handlingsplan for å sikre forsyningene av kritiske råvarer vil også bli lagt fram. For å redusere EUs avhengighet av andre land, vil det også bli lagt vekt på økt gjenvinning og bruk av såkalte sekundære råvarer.

Europakommisjonen ønsker også at EU skal være mer strategisk i måten man vurderer risiko knyttet til utenlandske investeringer. [EUs forordning for screening av utenlandske direkteinvesteringer](#) skal være operativ fra oktober 2020, og Europakommisjonen varsler at dette regelverket vil bli ytterligere styrket. Det legges i strategien vekt på «teknologisk suverenitet». EU skal utvikle en struktur for kritisk kvantekommunikasjon, og i tillegg støtte utviklingen av teknologier som er strategisk viktige for Europas industrielle framtid. Det stilles spørsmål ved evnen til å utvikle neste generasjon av kritiske forsvarskapabiliteter, siden Europas forsvarsindustri er fragmentert. Europakommisjonen vil benytte [EUs nye forsvarsfond \(EDF\)](#) for å bidra til en mer integrert forsvarsindustri. Alt dette kan ses i sammenheng med utviklingen mot at verden blir mer proteksjonistisk og at EU frykter å bli latt i stikken av USA og Kina.

«Industrielle økosystem» - verdikjeder i næringslivet

Disse «økosystemene» omfatter alle aktører som opererer i en verdikjede. Europakommisjonen vil analysere de ulike verdikjedene og vurdere hvordan de er rustet til å møte den globale konkurransen. Dette skal skje i samarbeid med et nytt industriforum, som skal bestå av representanter fra industrien, arbeidslivets parter, forskere, medlemsland og EU-institusjoner. Der det er behov, vil eksperter fra spesifikke sektorer bli bedt om å bidra med kunnskap. Dette arbeidet kan, ifølge Europakommisjonen, vise at noen av «økosystemene», på grunn av deres spesifikke art eller behov, vil ha behov for en skreddersydd verktøykasse.

Samtidig peker Europakommisjonen på at enkelte sektorer står overfor mer omfattende endringer enn de fleste – som den energiintensive industrien. Den er nødvendig for Europas økonomi, og andre sektorer er avhengig av den. Derfor har modernisering og dekarborisering av den energiintensive industrien førsteprioritet. Blant annet vil Europakommisjonen bruke [EUs innovasjonsfond](#), som har inntekter fra salg av klimakvoter, til å støtte storskala prosjekter i denne sektoren.

SMB-strategien

Europakommisjonen skriver at EUs 25 millioner små og mellomstore bedrifter har en nøkkelrolle i alle sektorer og er viktige i den omstillingen som EU står overfor, og ønsker at Europa skal bli det mest attraktive stedet for å starte og utvikle nye bedrifter. SMB-strategien presenterer ulike tiltak innenfor tre områder: støtte til en bærekraftig og digital omstilling, fjerne hindringer og fremme økt markedsadgang, og bedre tilgangen til finansiering. Selv om mange av tiltakene skjer på EU-nivå, understrekes det at også regionale og lokale myndigheter er viktige for å gjennomføre strategien.

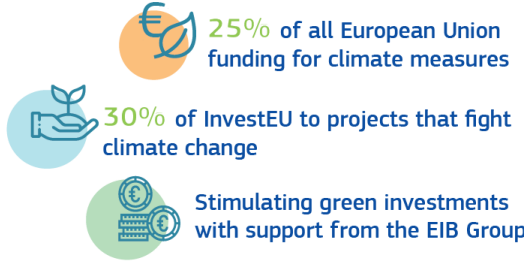
Ett av de konkrete forslagene er knyttet til endring av [betalingsdirektivet](#). 60 prosent av bedriftene i EU får ikke betaling for sine varer og tjenester i tide, og en av fire konkurser i SMB-er skyldes forsinket betaling. Europakommisjonen ønsker å styrke gjennomføringen av direktivet gjennom bedre overvåknings- og håndhevingsverktøy. Europakommisjonen oppfordrer også medlemslandene til å bruke fleksibiliteten i EUs rammeverk for offentlige anskaffelser.

2. Hvordan skal Green Deal finansieres?

For at Green Deal skal være mulig å gjennomføre, er det viktig med konkrete planer for finansiering. Det har Europakommisjonen lansert, men både Brexit og koronasituasjonen påvirker ferdigstillingen av budsjettene. Finansieringen av Green Deal ser imidlertid ut til å bli komplisert. Under er en forklaring på hvor pengene kommer fra og hvilke deler som vil finansiere hva.

THE EUROPEAN GREEN DEAL INVESTMENT PLAN

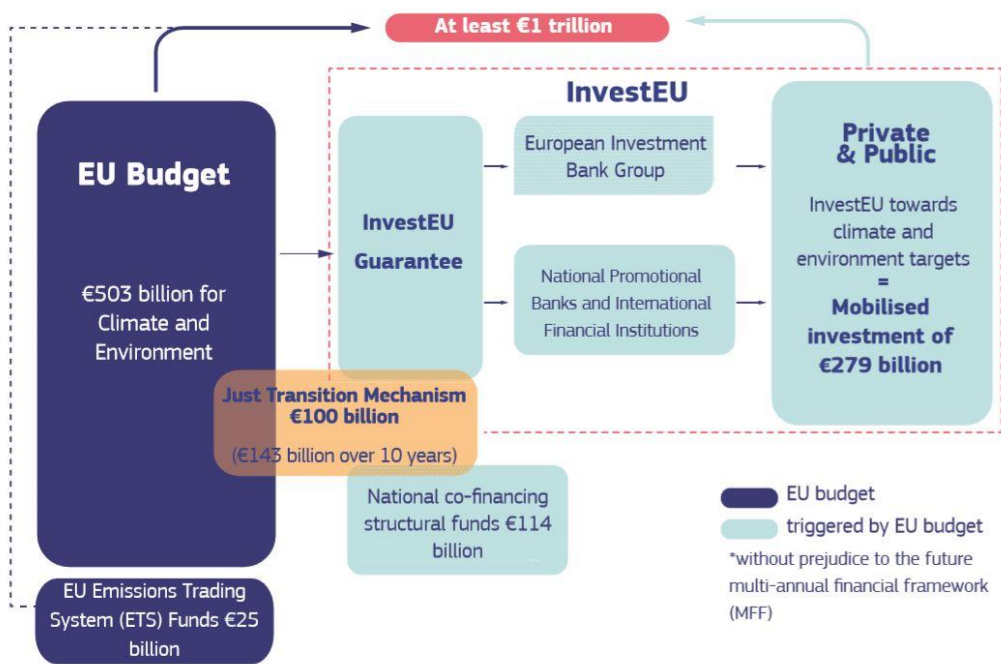
Mobilising at least **€1 trillion** of investments over the course of 10 years, thanks to the combined:

- capital from EU and national budgets;
 - public and private investments;
 - additional measures to facilitate and boost green public and private investment;
 - attractive investment conditions;
 - technical assistance to help investors in selecting sustainable projects.
-
- 25% of all European Union funding for climate measures
 - 30% of InvestEU to projects that fight climate change
 - Stimulating green investments with support from the EIB Group

Bilde 1: European Commission

Bilde 3 viser en oversikt over hvor Europakommisjonen ser for seg å hente pengene. Grovt sett er det en kombinasjon av eksisterende fond, private midler, samt regelendringer og lånegarantier som skal legge til rette for flere grønne investeringer både fra privat og offentlig sektor.

WHERE WILL THE MONEY COME FROM?

*The numbers shown here are net of any overlaps between climate, environmental and Just Transition Mechanism objectives.

Bilde 2: European Commission

Bilde 4 illustrerer i mer detalj hva som menes i bilde 3. Her ser man at Green Deal skal finansieres hovedsakelig av EU-budsjettet, som deretter skal «mobilisere» private investeringer gjennom InvestEU's lånegarantier, som støttes opp av EU-budsjettet. Den oransje ruten representerer Just Transition Mechanism, som skal sørge for en rettferdig omstilling. Dette er en helt ny ordning som blir viktig for fossilavhengige regioner og vi kan komme til å høre mye om denne fremover.

Just Transition Mechanism

Green deal blir sett på som positiv og nødvendig av svært mange, både politikere og media. Det blir samtidig påpekt at det er nødvendig å følge opp ordene med konkrete planer og mekanismer for at det skal være gjennomførbart. Som nevnt har det også vært knyttet oppmerksomhet rundt hvordan EU skal sørge for at mindre tilpasningsdyktige regioner i EU skal klare omstillingen. For at Green Deal skal lykkes er det viktig at disse regionene får støtten som er nødvendig for at de ikke skal bli hengende etter.

For å sørge for at Green Deal ikke skal hindre utviklingen i medlemslandene, har unionen lansert [Just Transition Mechanism](#) (JTM). Ordningen skal legge til rette for en rettferdig omstilling i alle regioner. JTM innføres derfor på NUTS 3-nivå, det minste av de tre regionnivåer i EUs regionale inndeling.

Regioner som kvalifiserer for JTM-støtte kjennetegnes av:

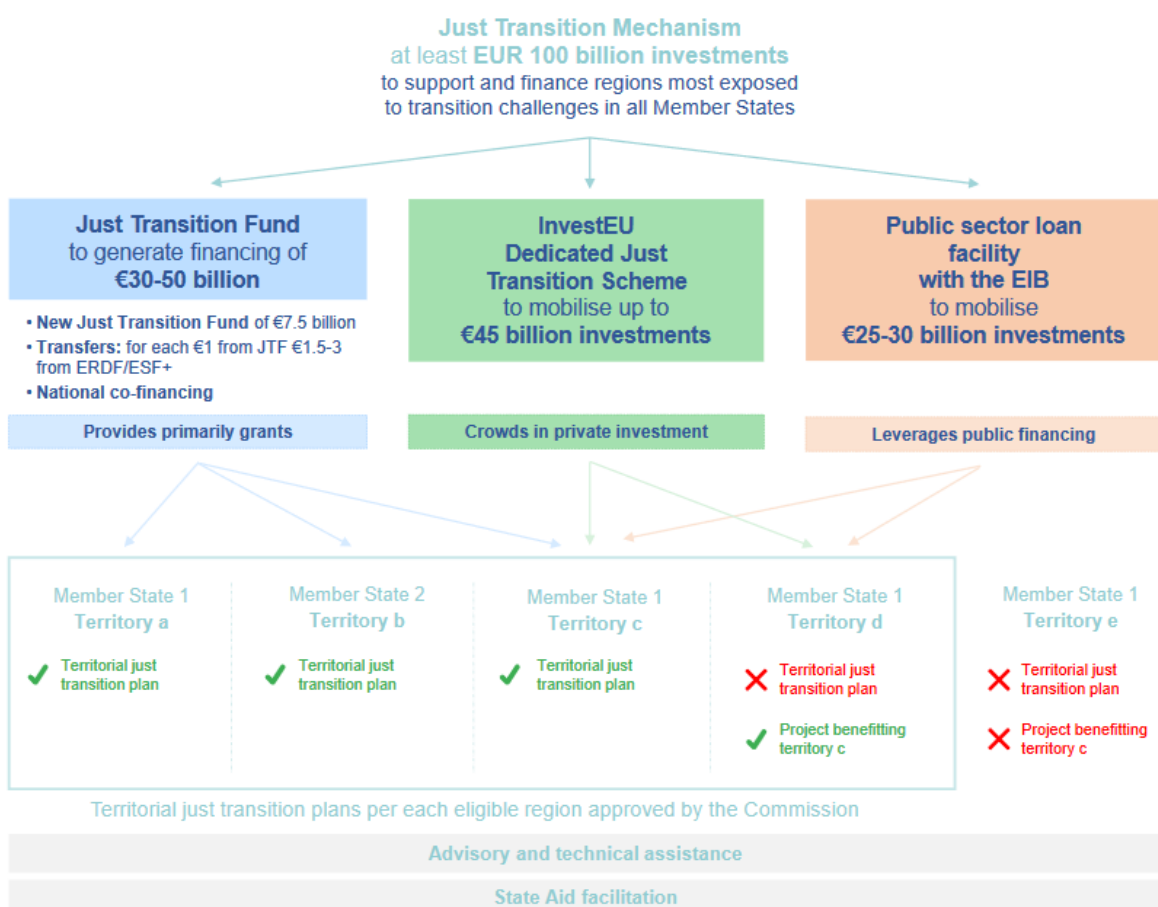
- **Høye klimagassutslipp**
- **Høy andel ansatte i forurensende industri**
- **Stor kull- og lignittproduksjon samt utvinning av oljeskifer og brenntorv**

Det er typisk regioner i Sentral- og Øst-Europa som kjennetegnes av disse kvalifikasjonene. Polen er et av de store pådriverlandene bak ordningen.

Hvor kommer pengene til JTM fra?

I [et skriv](#) fra Europakommisjonen kommer det frem at JTM blir på 100 milliarder euro. JTM skal finansieres sammen med medlemsstatene, og fondet skal oppnå synergier med allerede eksisterende finansieringsordninger. Brorparten av pengepotten kommer derfor fra allerede eksisterende fond, mens kun 7,5 milliarder euro er «nye» penger.

Just Transition Mechanism skal bestå av tre hovedelementer: 1) et såkalt «Just Transition Fund» på 30-50 milliarder euro, 2) InvestEU som skal mobilisere 45 milliarder euro i private midler og 3) en «public sector loan facility» i den europeiske investeringsbanken, som skal mobilisere 25-30 milliarder euro i offentlige midler. Se bilde 5 under.

Bildet viser hvordan Just Transition Mechanism fungerer gjennom tre pilarer. Just Transition Fund blir hovedkilden til finansiering og består av de nye midlene på 7,5 milliarder euro. For hver euro som tildeles fra dette fondet kan det suppleres med 1,5-3 euro fra det europeiske sosialfondet, ESF+ og utviklingsfondet, ERDF, altså allerede eksisterende finansieringskilder.

Nederst i bildet ser man at den tekniske assistansen nevnes. Regioner skal altså ikke bare få finansiering, men også teknisk støtte til gjennomføring av det grønne skiftet. Enda viktigere for Nord-Norge er

punktet «State Aid facilitation». Vi følger med på konkurransereglene, og JTM kommer til å kreve endringer i hvordan statsstøttereguleringen fungerer. Europakommisjonen ønsker å løsne opp på reglene for å tilrettelegge økt støtte til bedrifter i overgangsfasen til nullutslipp.

Hvordan får regionene tak i pengene?

Europakommisjonen legger vekt på at de vil kreve å få se konkrete endringer før det foretas utbetalinger fra JTM. Hva disse endringene innebærer i form og størrelse, er ikke presisert. Det er likevel nytt at EU stiller såpass strenge resultatkrav som kriterier for overføringen.

JTM skal også treffe på et snevrere sett av mål enn andre «mainstream» støtteordninger, og vil fokusere på:

- **Økonomisk diversifisering og endring**
- **Omskolering og arbeidsmarkedstiltak**
- **Støtte til klima- og miljøtiltak**

Nasjonalt kan ikke JTM-støtten overstige 2 milliarder euro hvert år og 6 milliarder totalt. Støttens størrelsesorden justeres også etter bruttonasjonalinntekt. I tillegg har det kommet signaler fra EU at statsstøttereguleringen skal revideres for å tillate statsstøtte til energiomstilling. I hvor stor grad og på hvilken måte vet vi ikke ennå, men man kan anta at dette vil også gjøre seg gjeldende i tilknytning til andre sektorer hvor økonomisk støtte er nødvendig for å kunne oppnå klimamålene.

Om norske aktører kan få tilgang på midler igjennom JTM er usikkert. EØS-midlene er allerede en betydelig pengepott som går til utjevning i Europa. Her har norske aktører stort forbedringspotensiale når det kommer til å hente penger “hjem igjen”. Nord-Norge har for eksempel høy kompetanse innen yrkesfaglig utdanning og industriell omstilling. Kompetanse på kompetanse kommer til å bli et etterspurt gode fremover, og er et eksempel på et område som kan benyttes for å hente hjem penger. Et eksempel på et suksessfullt utdanningssamarbeid er Arctic Skills som samler unge fra hele Barentsregionen for å konkurrere i yrkesfag. Dette høyner det faglige nivået, yrkesstoltheten til både lærere og elever samtidig som det bidrar til internasjonal solidaritet.

3. Hva kan Green Deal bety for Nord-Norge?

Det er mye vi ikke vet om Green Deal og hvordan planen kan påvirke Nord-Norge. Green Deal er ambisiøs, og EU legger planer for hvordan man skal oppnå målet om å bli klimanøytral. I Brussel er det nå en felles forståelse for at det er nødvendig med store endringer for å nå målene i Paris-avtalen. På svært kort tid har Green Deal blitt noe som snakkes om i alle sammenhenger, det er ingen vei utenom å inkludere det grønne skiftet, uansett om det er snakk om transport, forskning og utvikling eller tekstilbransjen.

Selv om Norge ikke er med i EU, har vi frivillig forpliktet oss til deler av EU sin klimapolitikk. [Høsten 2019 ble Norge med i en ny avtale med EU](#), som utvider klimasamarbeidet og forpliktelsene. I denne avtalen ligger blant annet mål om minst 40% kutt av utslipp innen 2030. Norge vil, på lik linje med medlemslandene, få et utslippsbudsjett som gradvis reduseres hvert år frem mot 2030. Staten har fra før forpliktet seg til kvotesystemet for bedrifter, men dette utvides nå til å inkludere utslipp fra transport, bygg, avfall og jordbruk. Regjeringen har også meldt ambisjoner om å høyne målet om [utslippskutt til hele 50%](#). Norges klimaambisjoner formes dermed både på hjemmebane og i møte med EU.

I denne avtalen bestemmer Norge selv hvordan klima- og miljøpolitikken implementeres. Men kuttene skal skje i Norge – det blir med andre ord ikke mulig å kjøpe seg fri fra forpliktelsene gjennom kvoteordninger. Norge er dermed knyttet tett til Green Deal gjennom EØS-samarbeidet, selv om vi ikke formelt er en del av EUs 2050-strategi. Fordi vi samarbeider med EU på et bredt spekter av sektorer som er kritiske for den grønne omstillingen, er det viktig at de nordnorske næringene også følger utviklingen. Nordnorske aktører vil uansett møte forpliktelser fra norsk side som konsekvens av statens egne klimaambisjoner.

Den norske regjeringen har omtalt flere av satsingene i Green Deal i sitt nylig lanserte [arbeidsprogram for samarbeidet med EU i 2020](#). Der fremheves det blant annet at:

«[n]orsk næringsliv vil kunne spille en avgjørende rolle, både som leverandør av energi, og ikke minst den teknologien og kompetansen som kreves for å nå visjonen om klimanøytralitet i 2050.»

Norge leverte nylig [sine første innspill til Europakommisjonen](#), hvor de gjør det tydelig at den norske regjeringen støtter satsingen på Green Deal. Videre stadfester de at de forventer at store deler av lovverket som Green Deal vil bestå av, vil være relevant for EØS-avtalen, og at Norge gjennom den derfor vil forplikte seg til målene satt i Green Deal. Norge vil bidra til utviklingen av felles regler og standarder på mobilitet, energi, teknologi og det grønne skiftet. Det er også uttrykt et ønske om å være en foregangsnaasjon på vannkraft, samt at Norge ønsker en satsing på hydrogen, CCS og grønn teknologi, i tråd med EUs fokus i Green Deal.

Byer og regioner

Signalene vi plukker opp på ERRIN-møter og fra [Regionkomiteen](#) (Committee of the Regions), er at byer og regioner gjerne har høyere klimaambisjoner enn de nasjonale myndighetene. Byer har åpenbare stordriftsfordeler knyttet til blant annet transportsektoren og annen infrastruktur som kan legge til rette for energieffektivisering. For eksempel er smart-konsepter og en datadrevet policy-utvikling billigere per hode når man må dekke et mindre areal. Regioner kan også bistå med tilgang på naturressurser, høyteknologisk og grønn energiproduksjon og innovative transportløsninger som hydrogendrevne fergesamband.

Både på bynivå, men også regionalt nivå er Nord-Norge åpenbart en sterk region i Europa. Både høy kompetanse innen smartby-konseptet og lang erfaring med smart regional utvikling har vi gode muligheter for å skaffe europeiske prosjektpartnere og øke Nord-Norgesinnflytelse på Europeisk klima- og miljøpolitikk.

Mulige negative konsekvenser

Green Deal vil legge restriksjoner på sektorer som i dag har høye utslipp, og dette kan føre til negative konsekvenser dersom man ikke evner å omstille seg. For eksempel vil det bli dyrere å ha tungtransport på vei, og dersom Nord-Norge ikke får mer over på bane og hav, vil dette kunne føre til store kostnader med de lange avstandene. Det er varslet en revisjon av CO₂-utslippstandardene for personbiler og varebiler i 2021, og en ny Euro 7-standard for kjøretøy. Her har man fra norsk side en rekke ambisjoner fra før, blant annet at alle nye personbiler og lettevarebiler skal være nullutslippskjøretøy i 2025.

Et annet konkret område som allerede er endret og som kan få konsekvenser for Nord-Norge, er endringene i kvotesystemet. Siden 2008 har Island og Norge deltatt i kvotehandelssystemet kalt EU ETS

(Emissions Trading System). Systemet omhandler såkalte kvotepliktige sektorer som står for omtrent halvparten av EUs klimagassutslipp.

Til nå har sektorer som industri, olje- og gass og flytrafikken vært underlagt dette systemet. Det nye forslaget vil utvide dagens ordning til å inkludere tidligere ikke-kvotepliktige områder som transportsektoren generelt, landbruk, renovasjon og utslipp fra bygninger. Klimagassutslipp fra arealutnyttelse som for eksempel skogbruk skal også måtte kompensere for utslippene med minst en tilsvarende mengde utslippskutt et annet sted. Som nevnt ovenfor, er det slik at kuttene i utslipp skal foregå i Norge.

Nord-Norge og andre spredt befolkede områder er helt avhengige av sektorene som nå potensielt påvirkes av det nye kvotesystemet. Transportsektoren er stor i Nord sammen med landbruk og fiskeri. Store og dyre omstillinger må til for å få til de nødvendige kuttene. Dette får også konsekvenser for bedrifter utenfor EØS-området siden EU ønsker å unngå såkalt «karbonlekkasje», altså at bedrifter flagger ut fra Europa til deler av verden med slappere miljø-reguleringer. EU kommer nok også til å innføre en karbonavgift på lite klimavennlige varer som importeres fra utenfor handelsblokken.

Muligheter

Som tidligere nevnt er det allerede stort fokus på det grønne skiftet fra nasjonalt hold. Det grønne skiftet er allerede i gang i Norge. Det er derfor viktig å også se på mulighetene som Green Deal vil kunne medføre, gjennom økte muligheter til satsing innenfor næringer som er viktige for Nord-Norge.

For å nå EUs nye klimamål vil forskning og innovasjon bli svært viktig for å nå målene. I EUs ny forsknings- og innovasjonsprogram, Horisont Europa, skal minst 35 prosent av finansieringen settes av til klimavennlig teknologi. I tillegg skal programmet bidra til at målet om at minst 25 prosent av midlene i det nye langtidsbudsjettet fra 2021-2027, skal gå til utslippsreducerende tiltak. InvestEU vil også avse 30 prosent av midlene. Lignende tiltak vil være fokus også i de andre programmene.

Dette betyr at det vil være økt finansiering tilgjengelig for Nord-Norge. Noe som både universitet, offentlig og privat sektor vil kunne dra nytte av.

Et eksempel på dette er satsingen på batteri. Med et økende behov for el-biler, øker også behovet for batterier. Der er Nord-Norge i særstilling fordi man vil kinne produsere disse batteriene grønt. EU har nylig lansert sin strategiske handlingsplan på batterier, og lovgivning som støtter denne handlingsplanen skal komme innen oktober 2020. Her har Nord-Norge med sin satsing i Nordland mulighet til å bidra til grønn produksjon og samtidig sikre at Europa kan gå mot å bli selvforsynt på teknologi og kraft man er avhengig av.

En annen mulighet er innenfor sirkulærøkonomi. EU skal lansere en handlingsplan på dette innen mars 2020. Det er forventet at det vil komme utlysninger og andre initiativer som støtter økt satsing på sirkulærøkonomi. Videre vil EU lansere en ny industristrategi, også innen mars, hvor muligheten til å drive grønn industri vil få fokus. Her vil de nordnorske industrinæringene kunne gå foran.

Dette er bare noen få av antakelig mange muligheter som Green Deal vil kunne gi. NNEO vil fortsette å følge utviklingen og oppdatere hjemover etter hvert som det dukker opp relevant informasjon.

4. Tidslinje for utviklingen av Green Deal

Hva legges frem	Innen
Klimaambisjoner	
Forslag til klimalov	Mars 2020
Omfattende plan for å øke målene for EU 2030 til minst 50% og mot 55%	Sommeren 2020
Revidering av direktiver omfattet av Green Deal: <ul style="list-style-type: none"> - Emissions Trading System Directive - Effort Sharing Regulation - Land use, land use change and forestry Regulation - Energy Efficiency Directive - Renewable Energy Directive - CO2 emissions performance standards for cars and vans - Energy Taxation Directive 	Juni 2021
Forslag til en avgift for varer med høyt karbonavtrykk fra utenfor EU – « carbon border adjustment mechanism for selected sectors »	2021
Ny EU-strategi på tilpasning til klimaendringer	2020/2021
Ren, rimelig og sikker energi	
Vurderinger av de nasjonale energi- og klimaplanene som medlemslandene leverte før jul 2019.	Juni 2020
Strategi for smart sektorintegrasjon	2020
Nytt initiativ for mer bærekraftig bygg- og anleggssektor	2020
Evalueringsrapport av transeuropeiske nettverket på energi	2020
Strategi på offshore vind	2020
Industriell strategi for en ren og sirkulær økonomi	
Ny EU industristrategi	Mars 2020

Handlingsplan for sirkulærøkonomi , inkludert bærekraftig produkter, fokus på tekstil-, bygnings-, elektronikk- og plastsektorene.	Mars 2020
Initiativer for å stimulere markeder mot klimanøytrale og sirkulære produkter i energiintensive industrisektorer	Fra 2020
Forslag til støtte av nullutslippsproduksjon av stål innen 2030	2020
Lovverk på batterier for å støtte den strategiske handlingsplanen på batterier og sirkulær økonomi	Oktober 2020
Foreslå reformer på avfallsloverk	Fra 2020
Bærekraftig og smart mobilitet	
Strategi for bærekraftig og smart mobilitet	2020
Utlysninger for å øke offentlig lade- og fyllestasjoner som del av en alternativ drivstoffinfrastruktur	Fra 2020
Alternativer for lovverk for å øke produksjon og forsyning av bærekraftig drivstoff-alternativer	Fra 2020
Nytt forslag til direktiv på kombinert transport	2021
Vurdering av Alternative Fuels Infrastructure Directive og Trans European Network – Transport Regulation	2021
Initiativer for å øke og bedre styre kapasiteten av toglinjer og innenlands vannveier	Fra 2021
Forslag til en strengere standard for utslipp av luftforurensende stoffer fra forbrenningsmotorer	2021
Grønnere landbrukspolitik – «Farm to Fork»-strategi	
Vurdering av utkast til nasjonale strategiske planer	2020-2021
«Farm to Fork»-strategi.	Våren 2020
Tiltak og lovverk for å redusere bruk av sprøytemidler, gjødsel og antibiotika i matproduksjon	2021

Bevaring og beskyttelse av biomangfoldet	
EU Biomangfoldstrategi for 2030	Mars 2020
Tiltak for å adressere hovedårsakene til tap av biomangfold	Fra 2021
Ny EU skogstrategi	2020
Tiltak for å støtte verdikjeder uten avskoging	Fra 2020
Mot en nullutslippsambisjon for et giftfritt miljø	
Handlingsplan for nullutslipp i vann, luft og jord	2021
Revidering av tiltak for å adressere forurensing fra industri	2021
Inkludering av bærekraft i all EU-politikk	
Forslag til en Just Transition Mechanism, et Just Transition Fund og en Sustainable Europe Investment Plan	Januar 2020
Oppdatert bærekraftig finansstrategi	Høsten 2020
Gjennomgang av Non-Financial Reporting Directive	2020
Initiativer for screening og benchmarking av budsjetteringspraksis blant medlemslandene	Fra 2020
Gjennomgang av relevante statsstøttereigningslinjer, inkludert for miljø og energi.	2021
Sørge for at alle nye initiativ fra Europakommisjonen er i tråd med Green Deal sine målsetninger	Fra 2020
Aktører skal identifisere og løse usammenhengende lovgivning som kan redusere effektiviteten til Green Deal	Fra 2020
Integrering av bærekraftmålene i European Semester	Fra 2020
EU som global leder	
EU vil fortsette å lede de internasjonale klima og biomangfoldforhandlingene	Fra 2019
Styrke EUs Green Deal-diplomati i samarbeid med medlemslandene	Fra 2020

Bilateral innsats for å få partnere til å handle og sikre sammenheng mellom handling og politikk	Fra 2020
Grønn Agenda for Vest-Balkan	Fra 2020
Working together – a climate pact	
Lansering av den europeiske klimapakten	Mars 2020
Forslag til en åttende miljøhandlingsplan	2020